

Teoria polityki społecznej

Teoria normatywna polityki społecznej oparta na solidarności

Wykład 14

dr hab. Ryszard Szarfenberg

<http://rszarf.ips.uw.edu.pl/tps/dzienne/>

Rok akademicki 2021-2022

„Są pewne rzeczy, które chcemy robić razem poprzez rząd dla uroczystego uhonorowania naszej ludzkiej solidarności [...] Wspólne działania polityczne nie tylko **symbolicznie wyrażają nasze więzi troski, one również **konstytuują relacyjną więź jako taką**”, na tym tle „...program finansowany wyłącznie z dobrowolnych datków wielu ludzi... nie będzie stanowił uroczystego społecznego uhonorowania i symbolicznego uzasadnienia centralnego znaczenia... więzi troski i solidarności**. Można to osiągnąć jedynie poprzez wspólne i oficjalne działanie, przemawiające w imieniu całości... w imieniu każdego, w imieniu społeczeństwa” (Robert Nozick, 1989)

Za pomocą tego cytatu przekonuję, że nawet filozof atakujący wszelki przymus państwowy (patrz wykład o sprawiedliwości) zaczyna dostrzegać, że państwo/rząd jest czymś więcej niż tylko moralnie oburzającym biurokratycznym przymusem, jest także uhonorowaniem solidarności danego społeczeństwa – konstytuuje i wyraża ono więzi troski i solidarności, które są kluczowe dla społeczeństwa

Treść wykładu

1. Solidarność (braterstwo) jako podstawowa wartość polityki społecznej i wynikające stąd trzy jej obowiązki: ochrona, poszanowanie, realizacja
2. Solidarność i integracja społeczna w definicjach polityki społecznej, wyliczeniach jej wartości i kryteriach oceny
3. Sposoby rozumienia solidarności i jej źródeł oraz solidarność na bazie tożsamości klasowej i regionalnej
4. Solidarnościowa teoria normatywna polityki społecznej oparta na więzi społecznej i podziale solidarności na pionową i poziomą
5. Krytyka państwowej polityki z perspektywy więzi społecznych i solidarności
6. Trzy wartości (wolność, sprawiedliwość, solidarność) ujęte łącznie w teorii normatywnej polityki społecznej
7. Podsumowanie
8. Literatura obowiązkowa
9. Załącznik o integracji społecznej

Teoria opisowa konceptualna na tle innych rodzajów teorii naukowej polityki społecznej

1. **Teoria opisowa – umożliwia opis polityki społecznej**
  - a) Definicje konceptualne umożliwiają rozumienie ogólnych pojęć
  - b) Definicje operacyjne polityki społecznej umożliwiają jej obserwację i pomiar
2. **Teoria wyjaśniająca – umożliwia wyjaśnianie polityki społecznej w czasie i przestrzeni**
  - a) Hipotezy dotyczące przyczyn polityki społecznej i mechanizmów przyczynowych
  - b) Hipotezy dotyczące skutków polityki społecznej i mechanizmów skutkowych (patrz wykłady o ewaluacji)
3. **Teoria normatywna – umożliwia ocenianie polityki społecznej**
  - a) Teoria dobra człowieka (bez tej teorii trudno jest zidentyfikować dobro i zło w społeczeństwie oraz to, jaka powinna być polityka społeczna)
  - b) Teoria oceniania polityki społecznej w oparciu o teorię dobra człowieka (patrz wykłady o ewaluacji)
4. **Teoria praktyczna – umożliwia świadome zmienianie polityki społecznej**
  - a) Teoria łącząca teorię naukową (1-3) z praktyką pracy z polityką społeczną
  - b) Teoria zmieniania polityki społecznej w oparciu o teorię 4a

Wprowadzenie

- Ten wykład rozpoczyna dyskusję zagadnień teorii normatywnej polityki społecznej na podstawie trzech ważnych wartości społecznych: wolności, sprawiedliwości i **solidarności** (braterstwo)
- **Dlaczego te wartości?** Były to wartości rewolucji francuskiej (*Liberté, égalité, fraternité, ou la mort*), od nich też można wywodzić główne nurty myśli politycznej ostatnich wieków: liberalizm (priorytet dla wolności), socjalizm (priorytet dla sprawiedliwości) i **chrześcijańską demokrację (priorytet dla solidarności – solidaryzm, komunitaryzm)**

Trzy powinności polityki społecznej wobec wartości społecznych

1. Polityka społeczna powinna chronić daną wartość społeczną przed jej naruszeniami ze strony podmiotów prywatnych

2. Polityka społeczna nie powinna naruszać danej wartości społecznej poprzez swoje działania, o ile nie wymaga tego powinność pierwsza

3. Polityka społeczna powinna działać na rzecz danej wartości społecznej również poprzez inne działania, niż powstrzymywanie innych i siebie od jej naruszania

Podejście to zostało zainspirowane **teorią normatywną obowiązków państwa** wyprowadzoną z koncepcji praw człowieka

1. Prawa człowieka uzasadniane są na podstawie wartości społecznej jaką jest **godność człowieka**
2. Z godności można wyprowadzić inne wartości społeczne, np. **wolność**
3. Z praw człowieka wynikają trzy **obowiązki po stronie państwa** (w tym polityki społecznej):
  - 1) **ochrony,**
  - 2) **poszanowania,**
  - 3) **realizacji.**

Polityka społeczna i jej trzy podstawowe obowiązki wobec wartości społecznych a wolność

Polityka społeczna może być sprzeczna z solidarnością społeczną, np. jeżeli wypiera ona samopomoc i dobroczynność

Jeżeli wartością społeczną jest solidarność społeczna, to polityka społeczna powinna być z nią zgodna, wpływać na nią dodatnio

Trzy twierdzenia normatywne o polityce społecznej wynikające z wymogu, aby była ona zgodna z solidarnością

1. Polityka społeczna powinna chronić solidarność społeczną przed jej naruszeniami ze strony prywatnych podmiotów

2. Polityka społeczna nie powinna naruszać solidarności społecznej poprzez swoje działania, o ile nie wymaga tego powinność pierwsza

3. Polityka społeczna powinna działać na rzecz solidarności społecznej również poprzez inne działania, niż powstrzymywanie innych i siebie od jej naruszania

Pojęcie solidarności i integracji społecznej łączy się z polityką społeczną bezpośrednio w jej definicjach i w literaturze na temat polityki społecznej, postępu społecznego i ewaluacji *welfare state*

Definicje polityki społecznej nawiązujące do solidarności lub integracji społecznej

- Celem polityki społecznej jest „**budowanie tożsamości** osoby w ramach pewnej wspólnoty, z którą jest ona związana... **polityka społeczna jest tym, co jest skupione w instytucjach tworzących integrację i przeciwdziałających alienacji**” (Kenneth Boulding)
- „Jednym z podstawowych elementów **ładu społecznego projektowanego przez politykę społeczną** w tradycji europejskiej jest **kształt więzi łączących członków społeczności**. W tym ujęciu polityka społeczna uzyskuje **aspekt więziotwórczy**” (Marek Rymsza)
- „... **polityka społeczna to nie tylko rozwiązywanie problemów społecznych, ale także urzeczywistnienie określonej wizji ładu społecznego, w której więzi społeczne są jedną z centralnych kategorii**” (Marek Rymsza)
- „Polityka społeczna winna być świadomym działaniem **na rzecz odbudowy i utrwalania wspólnot, zwłaszcza rodziny i Narodu**. Zwrócenie się ku wspólnocie to nie odwrót od celów indywidualnych. **Duchowy i kulturowy rozwój Jednostki może bowiem się dokonywać tylko w obrębie solidarnej wspólnoty**” (Adam Minkiewicz)
- Polityka społeczna to „Celowa działalność państwa i innych organizacji w dziedzinie kształtowania warunków życia i pracy ludności **oraz stosunków społecznych**, mająca na celu... **zapewnienie ładu społecznego**” (Grażyna Firlit-Fesnak, Barbara Szatur-Jaworska)

Solidarność wśród kryteriów postępu społecznego (sekwencja zmian społecznych prowadząca od stanów gorszych do lepszych)

- Stopień, w jakim zapewnione jest bezpieczeństwo ludzkie
- Możliwości rozwoju i spożytkowania potencjału zdolności i umiejętności
- Stopień przeciwdziałania różnym postaciom dyskryminacji, stopień zwiększania równości szans, respektowania sprawiedliwego rozkładu uprawnień i zobowiązań
- Zakres podmiotowości i autonomii członków społeczeństwa, wolności negatywnej – od wszelkiej przemocy i wolności pozytywnej – do wyboru sposobu życia oraz uczestniczenia w decyzjach publicznych
- Możliwości kultywowania swej tożsamości etnicznej i kulturowej członków społeczeństwa
- **Siła więzi społecznych i wzajemnej solidarności**

Solidarność, integracja wśród wartości polityki społecznej i kryteriów oceny państwa opiekuńczego

• Wartości charakterystyczne dla polityki społecznej

- Wartości tradycyjnie zrośnięte z pojęciem polityki społecznej
  - **KOLEKTYWIZM**
  - Równość
  - Bezpieczeństwo
  - Biologizm
- Wartości nowe i zalecane
  - Wolność
  - Efektywność

• Kryteria oceny państwa opiekuńczego

- Wspieranie efektywności ekonomicznej
- Ograniczanie ubóstwa
- Wspieranie równości społecznej
- **Wspieranie integracji społecznej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu**
- **Wspieranie stabilności społecznej**
- Wspieranie autonomii

Definiowanie solidarności społecznej, jej doktryny/teorie i koncepcje polityki społecznej z nich wywodzone

„Jeden drugiego brzemiona noście” – to zwięzłe zdanie Apostoła jest inspiracją dla międzyludzkiej i społecznej solidarności. Solidarność – to znaczy: jeden i drugi, a skoro brzemię, to **brzemię niesione razem, we wspólnocie**. A więc nigdy: jeden przeciw drugiemu. Jedni – przeciw drugim. **I nigdy „brzemię” dźwigane przez człowieka samotnie. Bez pomocy drugich**. Nie może być walka silniejsza nad solidarność. ... Inaczej – rosną zbyt ciężkie brzemiona. I rozkład tych brzemion narasta w sposób nieproporcjonalny.

„Wielu obecnie porównuje solidarność międzyludzką powstałą w trakcie pandemii koronawirusa, do tej, która narodziła się w sercach Polaków 40 lat temu. To co dziś się dzieje dotyka zarówno tych, którzy pamiętają historyczny zryw solidarności, jak również ludzi młodych, którzy w obecnej sytuacji samodzielnie mierzą się z wartością jaką jest solidarność z innymi”

Solidarność kontra dobroczynność

Czasem można spotkać sugestię, że solidarność jest przeciwieństwem dobroczynności, rozumianej jako odgórna paternalistyczna pomoc osób z grupy uprzywilejowanej dla osób z grupy w gorszej sytuacji, czyli w sytuacji nierówności. Jest ona bardzo bliska dyskusji o uprzedmiotowieniu i manipulacji, co w kategoriach wolności jest wyrazem panowania i dominacji. Można więc krytykować odgórną dobroczynność jako formę dominacji.

Z kolei solidarność niesie ze sobą wyobrażenie ludzi wzajemnie się szanujących, realizujących razem swoje różne projekty życiowe w sytuacji, w której nikt nie panuje, nie wyzyskuje i nie używa przemocy, czyli w wolności i równości.

„W odróżnieniu od solidarności, która jest pozioma i ma miejsce między równymi sobie, dobroczynność jest upokarzająca dla tych, co ją otrzymują i nigdy nie kwestionuje ukrytych stosunków władzy. Może kiedyś nastanie sprawiedliwość w niebie. Ale tu na ziemi dobroczynność nie przejmuje się niesprawiedliwością, po prostu próbuje ją ukryć”
Eduardo Galeano, *Upside Down: A Primer for the Looking-Glass World*, 2001

Cztery źródła solidarności

Źródło	Definicja	Przykład	Autorzy
Współzależność	Korzyści dla społeczności ze specjalizacji i zróżnicowania społecznego	System ubezpieczenia społecznego	<ul style="list-style-type: none"> - Durkheim o solidarności organicznej - Spencer o dobrowolnej współpracy - de Tocqueville o społeczeństwie obywatelskim - Beck o refleksyjnych jednostkach - Giddens o aktywnym zaufaniu - Portes o kapitale społecznym
Podzielane normy i wartości	Integracja moralna we wspólnocie norm i wartości	Organizacje religijne	<ul style="list-style-type: none"> - Durkheim o świadomości zbiorowej - Etzioni o wzajemności we wspólnocie - Putnam o kapitale społecznym
Walka	Konflikt interesów i wizji między dwiema lub więcej grupami społecznymi	Ruch robotniczy	<ul style="list-style-type: none"> - Marx o zjednoczonej klasie robotniczej - Weber o grupach klasowych i statusowych - Bourdieu o kapitale społecznym
Spotkanie	Nieformalne spotkanie między obcymi	Obcowanie z obcymi w przestrzeni publicznej	<ul style="list-style-type: none"> - Simmel o uspołecznieniu (<i>sociation</i>) - Chicagowska szkoła socjologii miejskiej

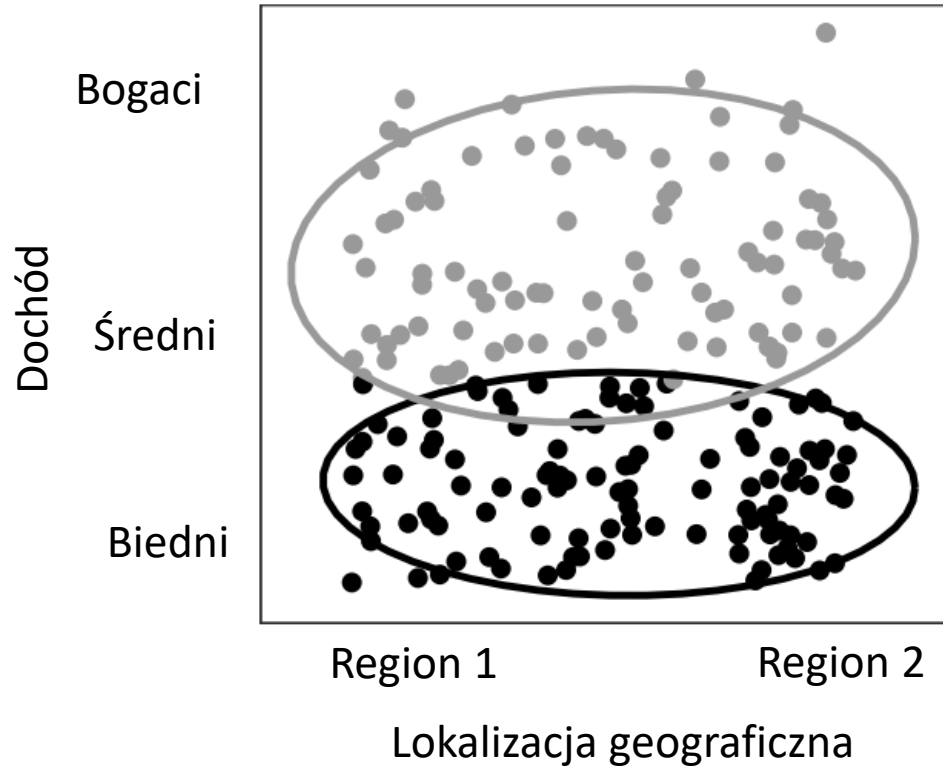
Różne rodzaje solidarności i miłosierdzie (*mercy*)

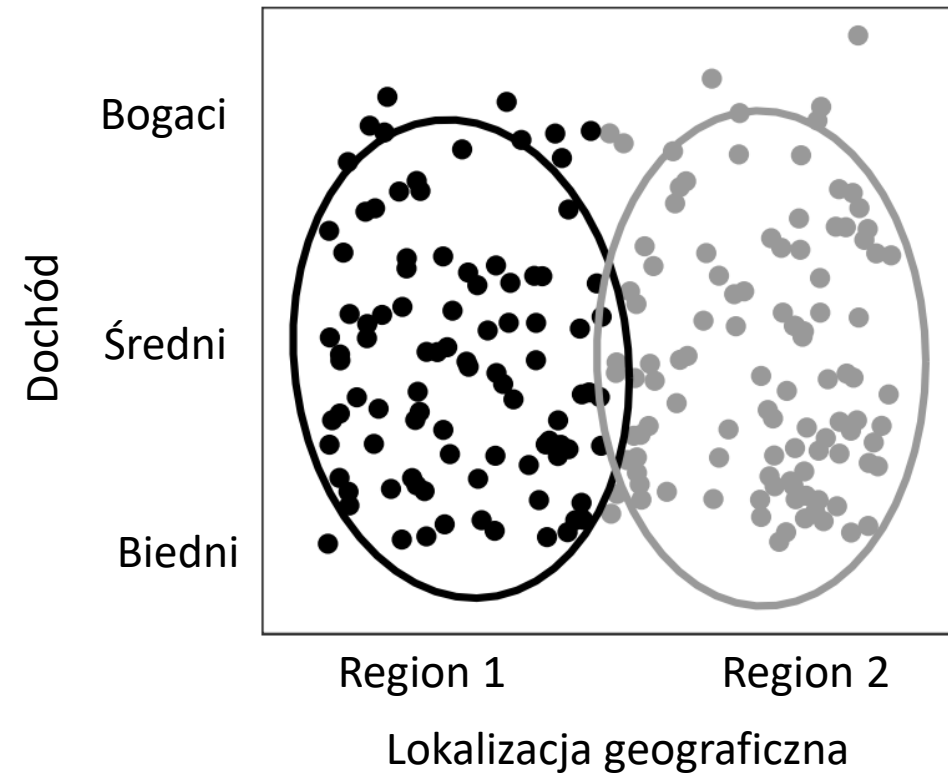
Solidarność klasowa oparta na różnych tożsamościach klasowych

Nierówność międzygrupowa bez segregacji geograficznej

Solidarność regionalna oparta na różnych tożsamościach regionalnych

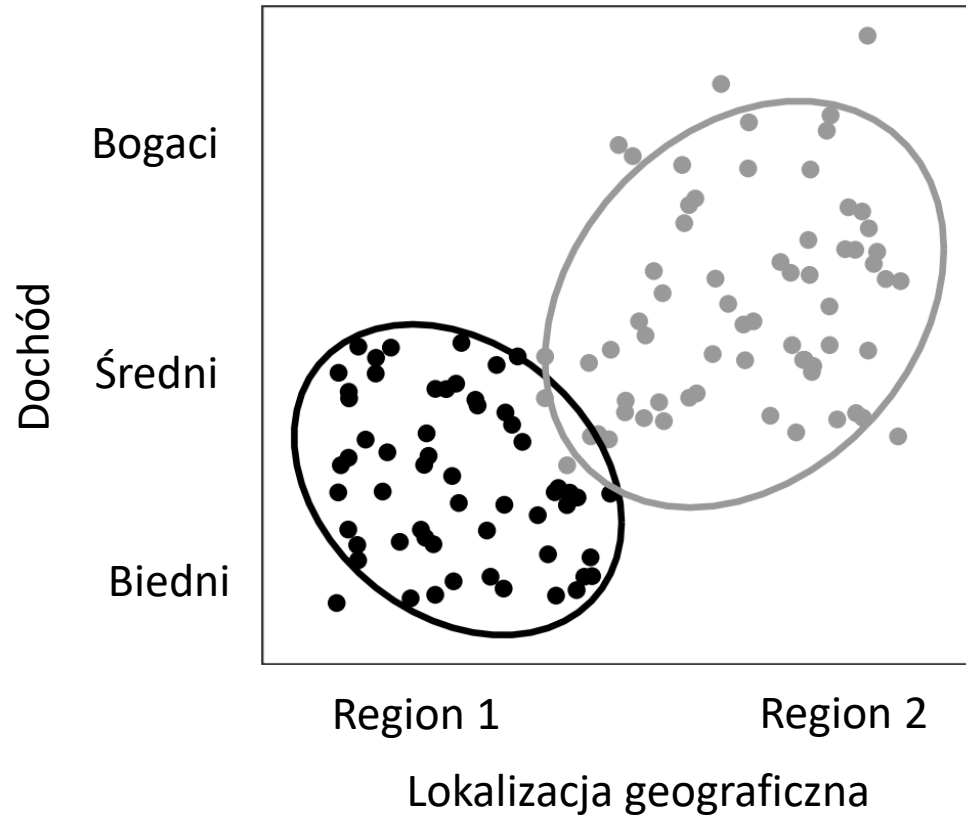
Segregacja geograficzna bez podziału klasowego

- Tożsamość grupy 1
- Tożsamość grupy 2

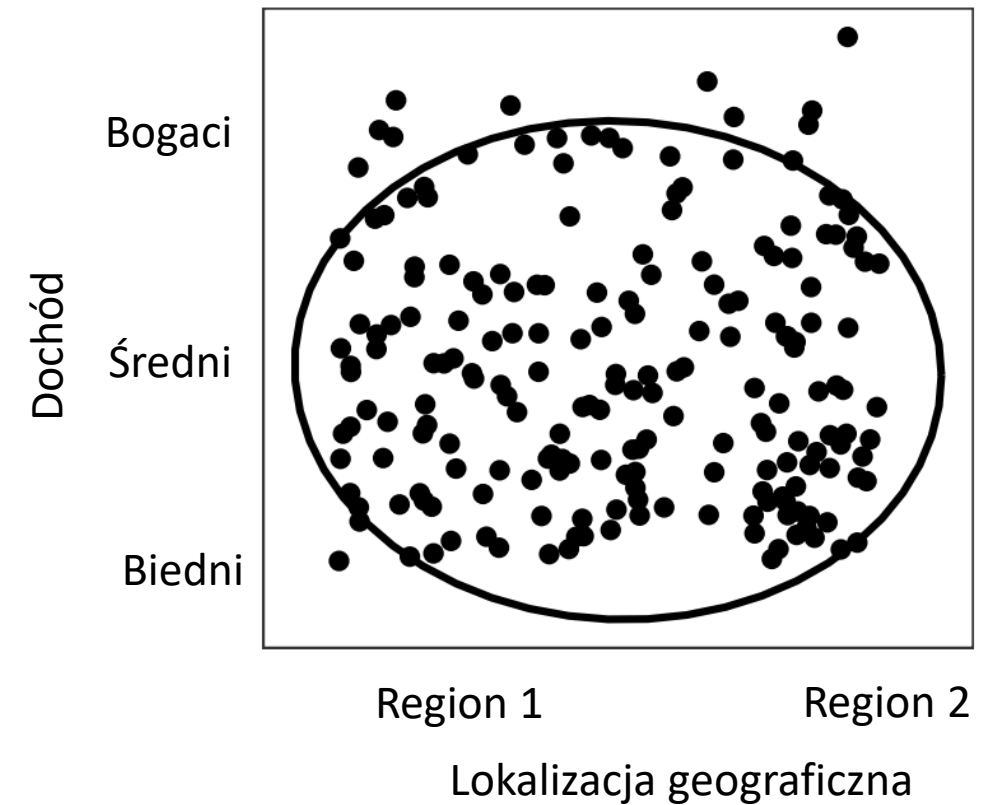
Solidarność klasowa oparta na różnych tożsamościach klasowych i geograficznych

Nierówność międzygrupowa i segregacja geograficzna

Solidarność w ramach jednolitej tożsamościowo grupy zróżnicowanej dochodowo i geograficznie

Brak podziałów tożsamościowych

- Tożsamość grupy 1
- Tożsamość grupy 2

Solidarnościowa teoria normatywna polityki społecznej

Koncepcja łącząca solidarność i więzi społeczne z polityką społeczną

Polityka społeczna odwołuje się do dwóch typów więzi społecznych:

- 1. WIĘZI WZAJEMNOŚCI –**
solidarność oparta na wzajemności, solidarność pozioma, np. ubezpieczenia społeczne
- 2. WIĘZI TROSKI o najślabszych członków wspólnoty –**
solidarność ze słabszymi, solidarność pionowa, np. pomoc społeczna

Polityka społeczna tworzy nowe więzi instytucjonalne, które wpływają na istniejące już więzi społeczne:

- „... tworząc... instytucje systemu zabezpieczenia społecznego wykorzystano istniejące **WIĘZI SPOŁECZNE do budowy WIĘZI INSTYTUCJONALNYCH**”
- „**więzi instytucjonalne mogą zarówno osłabiać, jak i wzmacniać WIĘZI SPOŁECZNE**”

Marek Rymsza, Polityka społeczna a więzi społeczne. Przypadek III Rzeczypospolitej, w „Societas/Communitas” nr 1, 2006. Podobne wątki [w innym tekście tego autora: Zapomniany kapitał „Solidarności”](#)

Komentarz. Niekiedy wyróżnia się też **więzi terytorialne i solidarność terytorialną** (patrz poprzednie slajdy o tożsamości regionalnej), gdzie wzajemność i troska o słabszych dotyczy federacji autonomicznych jednostek terytorialnych, czy organizacji takich jak UE, np. **solidarność między państwami członkowskimi przywoływana przy kryzysie migracyjnym**

Zabezpieczenie społeczne a instytucjonalizacja więzi w społeczeństwie

Jaki rodzaj więzi?	Czy więzi zostały zinstytucjonalizowane?	
	Zinstytucjonalizowane	Niezinstytucjonalizowane
Wzajemność Poziome (samopomoc)	Ubezpieczenia społeczne (prawo i administracja publiczna)	Ubezpieczenia wzajemne (działalność obywatelska, oddolna, niesformalizowana)
Troska Pionowe (pomoc słabszym)	Pomoc społeczna (prawo i administracja publiczna)	Pomoc charytatywna (działalność obywatelska, oddolna, niesformalizowana)

Państwo (rząd i samorządy) i jego działalność

Trzeci sektor (organizacje obywatelskie) i jego działalność

Podział pomiędzy lewą i prawą kolumną odpowiada podziałowi na to, **co realizuje państwo** przez politykę społeczną i działalność o podobnych celach, ale **realizowana przez obywateli** (dobroczynność) i **ich organizacje** (trzeci sektor).

W teorii normatywnej mogą występować jednostronne stanowiska wspierające bardziej jedną z możliwości pokazanych w tabeli, przykładowe stanowiska jednostronne

1. Polityka społeczna **powinna być oparta na wzajemności i samopomocy, a nie na trosce i pomocy**
2. Polityka społeczna **powinna być oparta bardziej na więziach społecznych, a mniej na ich instytucjonalizacji**

Solidarność w ujęciu pionowym i poziomym jako podstawa teorii normatywnej polityki społecznej

Solidarnościowa polityka społeczna

SOLIDARNOŚĆ POZIOMA

Więzi wzajemności, pomoc wzajemna, samopomoc znajdujących się w podobnej sytuacji

- 1. Polityka społeczna powinna chronić więzi wzajemności**, np. zapobiegać, zmniejszać postawy i zachowania odrzucające samopomoc i wzajemność
- 2. Polityka społeczna nie powinna naruszać więzi wzajemności własnymi działaniami**, np. zapobiegać, zmniejszać skutki negatywne własnych działań dla wzajemności
- 3. Polityka społeczna powinna realizować więzi wzajemności**, np. wspierając wzajemność istniejącą, organizując nowe więzi tego typu

SOLIDARNOŚĆ PIONOWA

Więzi troski o słabszych, pomoc słabszym, pomoc znajdujących się w lepszej sytuacji dla tych w sytuacji gorszej

- 1. Polityka społeczna powinna chronić więzi troski**, np. zapobiegać, zmniejszać postawy i zachowania odrzucające troskę o słabszych
- 2. Polityka społeczna nie powinna naruszać więzi troski własnymi działaniami**, np. zapobiegać, zmniejszać skutki negatywne własnych działań dla troski o słabszych
- 3. Polityka społeczna powinna realizować troskę o słabszych**, np. wspierając troskę o słabszych istniejącą, organizując nowe więzi tego typu

Komentarz. Powinność nr 3 oznacza takie działania państwa, które pomagają obywatelom praktykować więzi wzajemności i troski, np. ulgi podatkowe dla darowizn, subsydiowanie organizacji obywatelskich, regulowanie wolontariatu

Argumenty przeciw polityce społecznej z
perspektywy solidarności i więzi społecznej

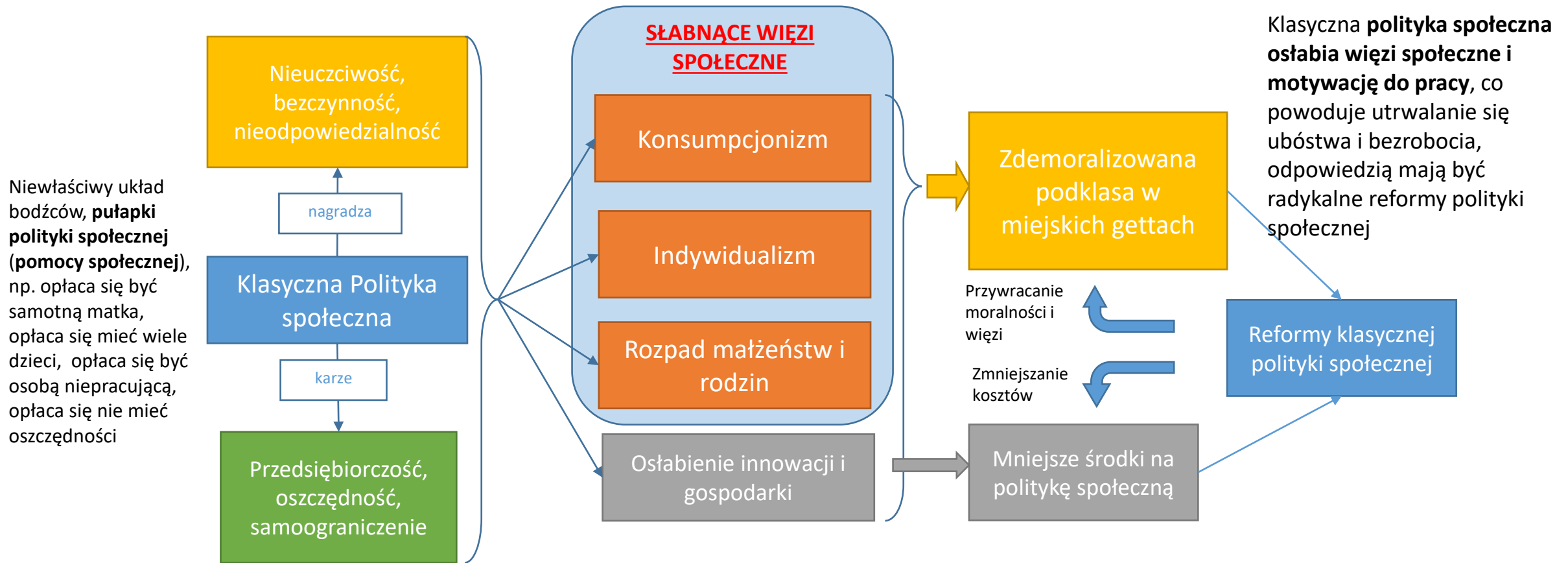
„Postawy konsumpcyjne dokonały głębokich wyrw w mentalności czyniąc ludzi niewrażliwymi na ogólne dziedzictwo kulturowe, a w szczególności na jego wartości chrześcijańskie. W tym względzie sytuacja jest alarmująca i wymaga rozległych działań przeciwstawiających się egoizmowi jednostkowemu, który może do prowadzić do zatarcia naszej tożsamości jako społeczeństwa i jako narodu”

Ewa Jabłońska-Deptuła, Nasze korzenie, w: *Spojrzenia na Współczesną rodzinę w Polsce w kontekście wskazań soborowych. Skąd wyszedłem – kim jestem – co przekazuję*, 1981

Cytat wyraża podobne zaniepokojenie jak to na kolejnym slajdzie. Źródłem dla całej publikacji z 1981 r. była myśl Jana Pawła II: „nauki o pierwszeństwie wartości duchowych — **religijnych, etycznych, kulturalnych, przed wartościami tylko ekonomicznymi, materialnymi**; nauki o porządku osób niesprowadzalnym do porządku rzeczy i o pierwszeństwie osoby ludzkiej w stosunku do struktur społecznych”. Cytat ze wstępu do *Spojrzenia na współczesną rodzinę...*

Przypomnienie teorii demoralizacji ze względu na hipotezę słabnących więzi społecznych

Komentarz. Teoria powstała w USA i chodziło głównie o krytykę pomocy społecznej dla samotnych matek. Konsumpcjonizm to postawa przedkładająca konsumpcję nad pracę (skutki: niechęć do pracy, praca tylko dla pieniędzy), a indywidualizm to postawa przedkładająca interesy jednostki nad interesy wspólnoty (skutki: niechęć do pomagania innym, poświęcania się dla innych). Jeżeli dodamy do upowszechniania się tych postaw również rozpad małżeństw, to ukazuje się **obraz słabnących więzi społecznych w pracy, w społeczności lokalnej, w rodzinie**. W Polsce konsumpcjonizm i egoizm były i są często krytykowane, choć nie łączyło się ich z polityką społeczną, ale może bardziej z ustrojem socjalistycznym

Krytyka polityki społecznej z perspektywy solidarności i więzi społecznej

Krytyka ze względu na **więzi społeczne, które państwo przekształca w więzi instytucjonalne i zindywidualizowane (hipoteza wypierania, wypychania)**

1. Polityka społeczna **wpływa negatywnie na więzi wzajemności**, np. wypiera zastane formy samopomocy społecznej
2. Polityka społeczna **wpływa negatywnie na więzi troski o słabszych**, np. wypiera zastane formy pomocy dobroczynnej

Krytyka ze względu na **porządek społeczny i kontrolę społeczną** (Ken Blakemore)

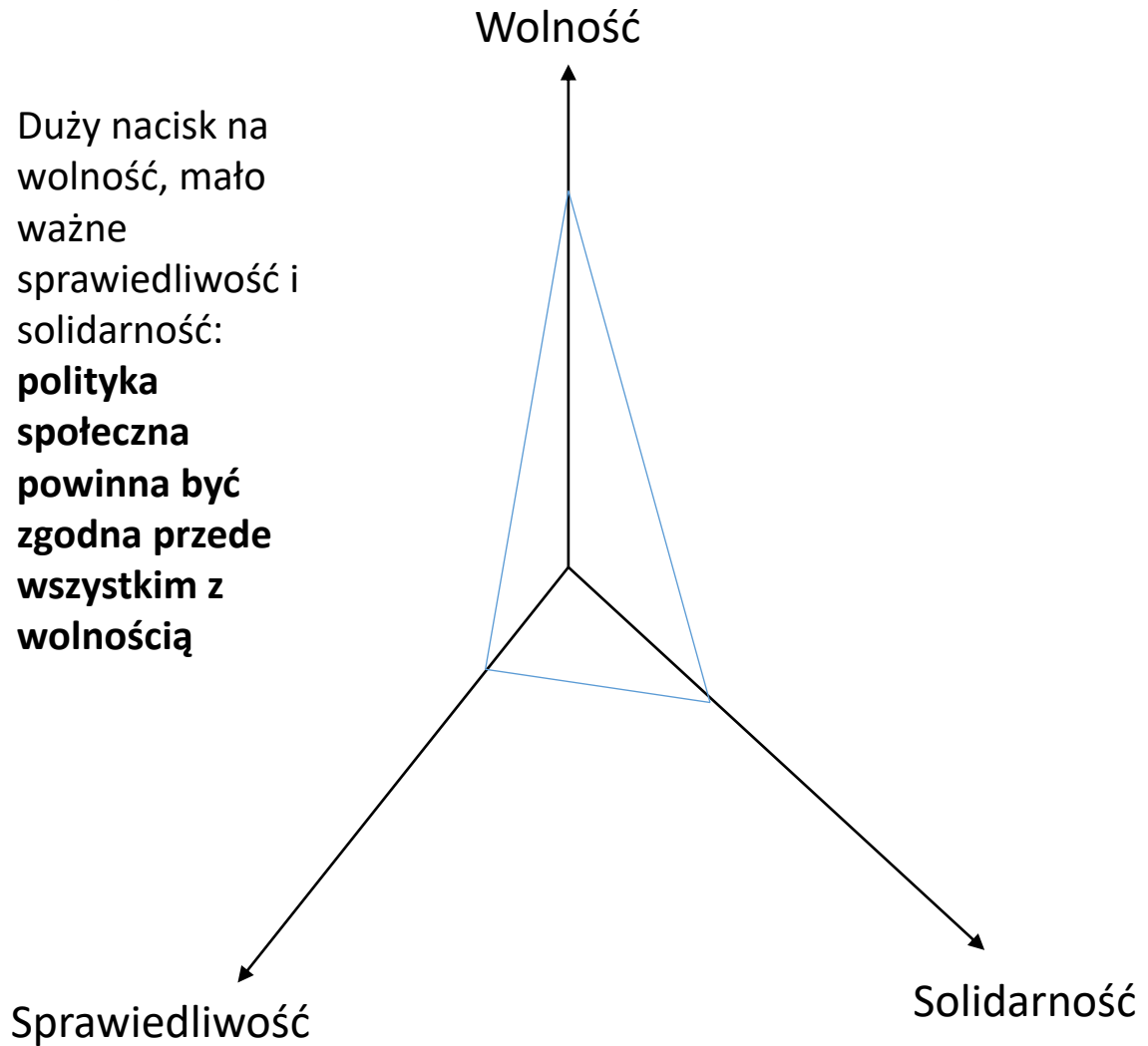
1. „**System socjalny (*welfare system*)** może być postrzegany zarówno, jako podtrzymujący i wspierający porządek społeczny i akceptowany środek kontroli społecznej, lub **jako podważający i osłabiający podstawy istniejącego społeczeństwa...**”
2. W sumie, system socjalny realizuje obie funkcje - równocześnie wspiera niektóre części struktury społecznej i **zmienia lub osłabia tradycyjne więzi społeczne pod innymi względami**”

Dyskusja o krytyce polityki społecznej z perspektywy solidarnościowej czy integracyjnej. **Komunitaryzm** to stanowisko mówiące, że polityka społeczna powinna opierać się przede wszystkim na niezinstytucjonalizowanych więziach społecznych wzajemności i troski, państwowa polityka społeczna jest z takim stanowiskiem sprzeczna, zob. [R. Szarfenberg, Krytyka i afirmacja polityki społecznej, 2008, rozdział 5.](#)

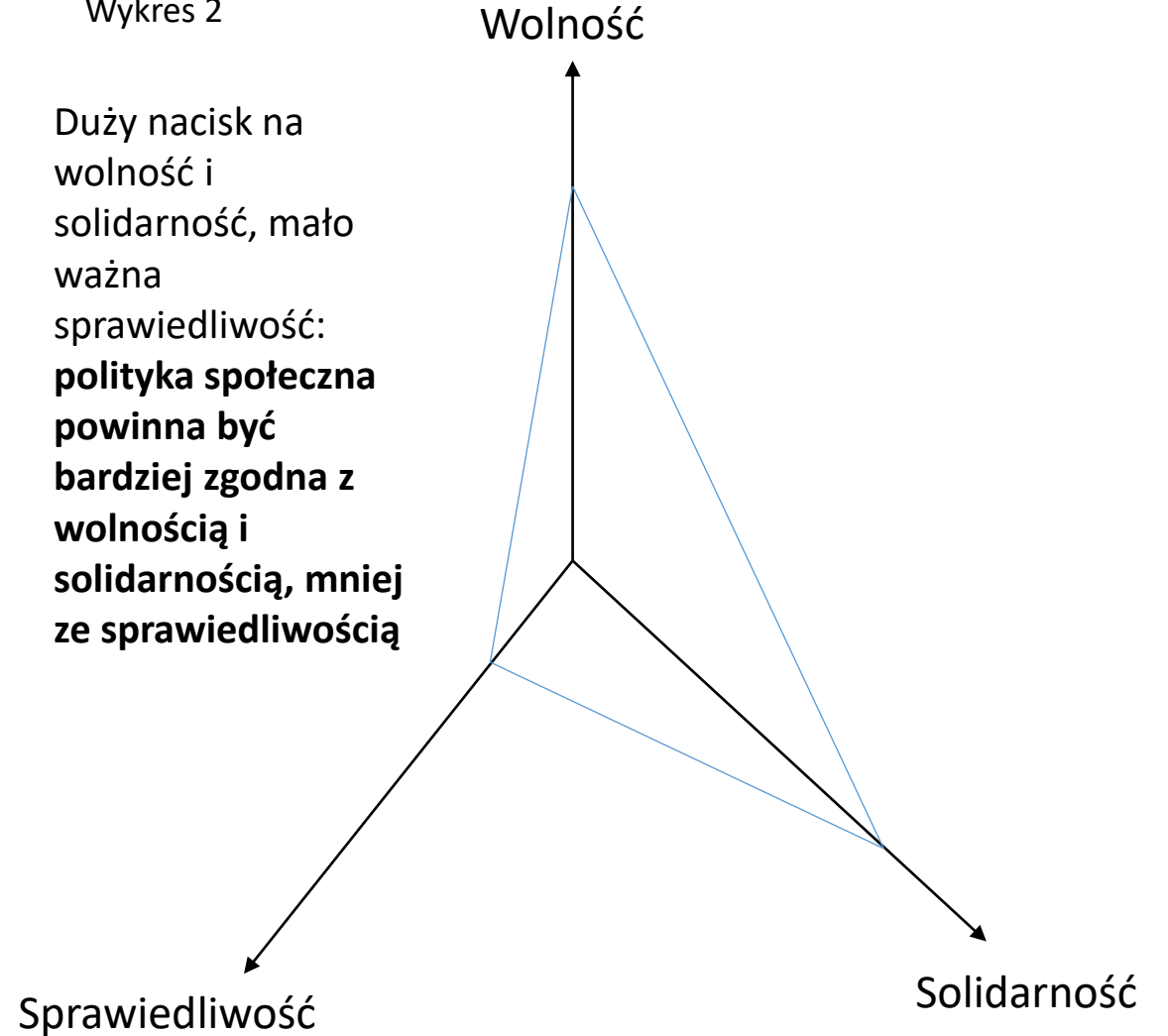
Trzy wartości ujęte łącznie w teorii normatywnej polityki społecznej

Przykładowe twierdzenia normatywne o polityce społecznej w przestrzeni trzech wartości

Wykres 1

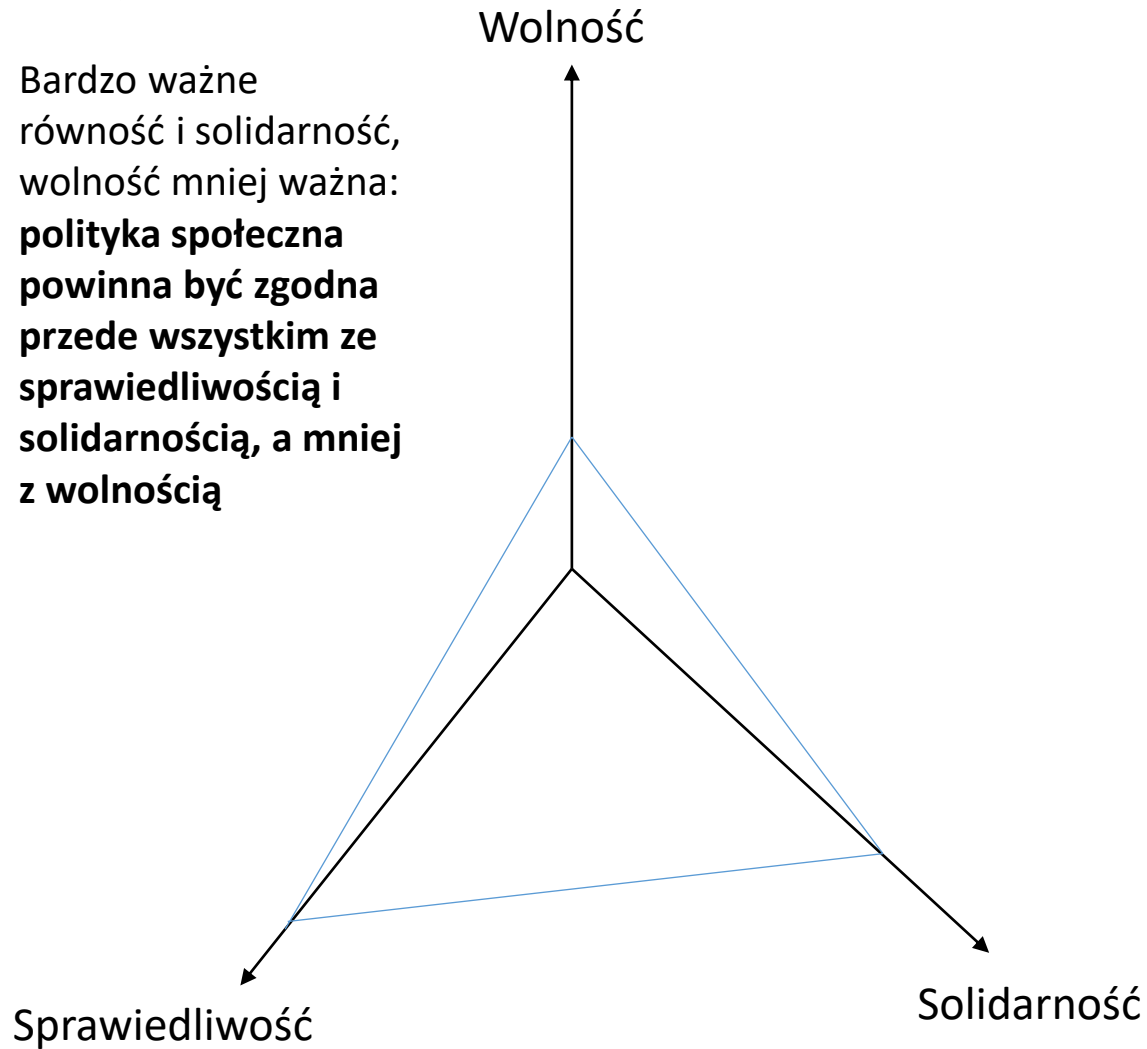
Wykres 2

Przykładowe twierdzenia normatywne o polityce społecznej w przestrzeni trzech wartości

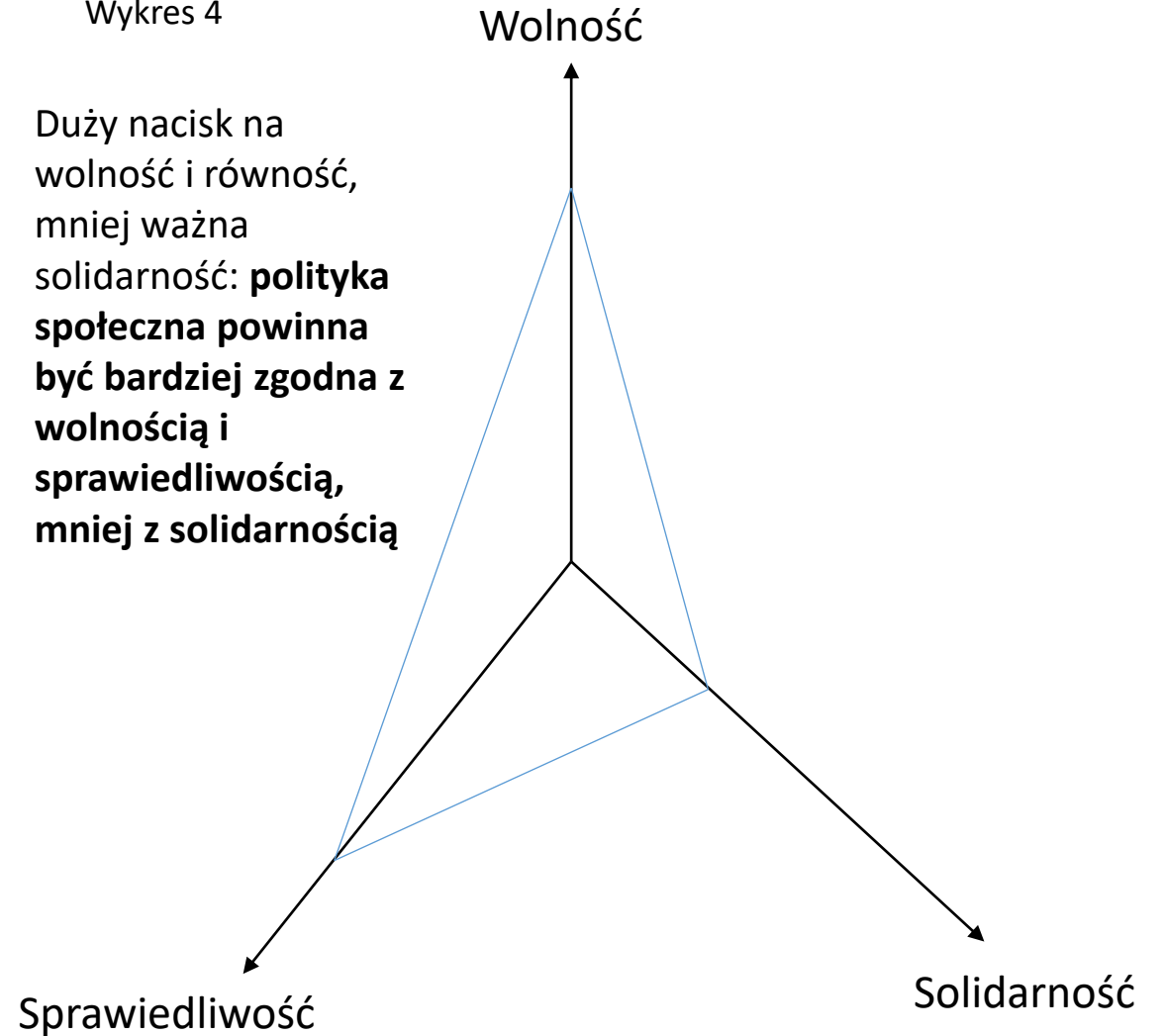
Wykres 3

Bardzo ważne
równość i solidarność,
wolność mniej ważna:
**polityka społeczna
powinna być zgodna
przede wszystkim ze
sprawiedliwością i
solidarnością, a mniej
z wolnością**

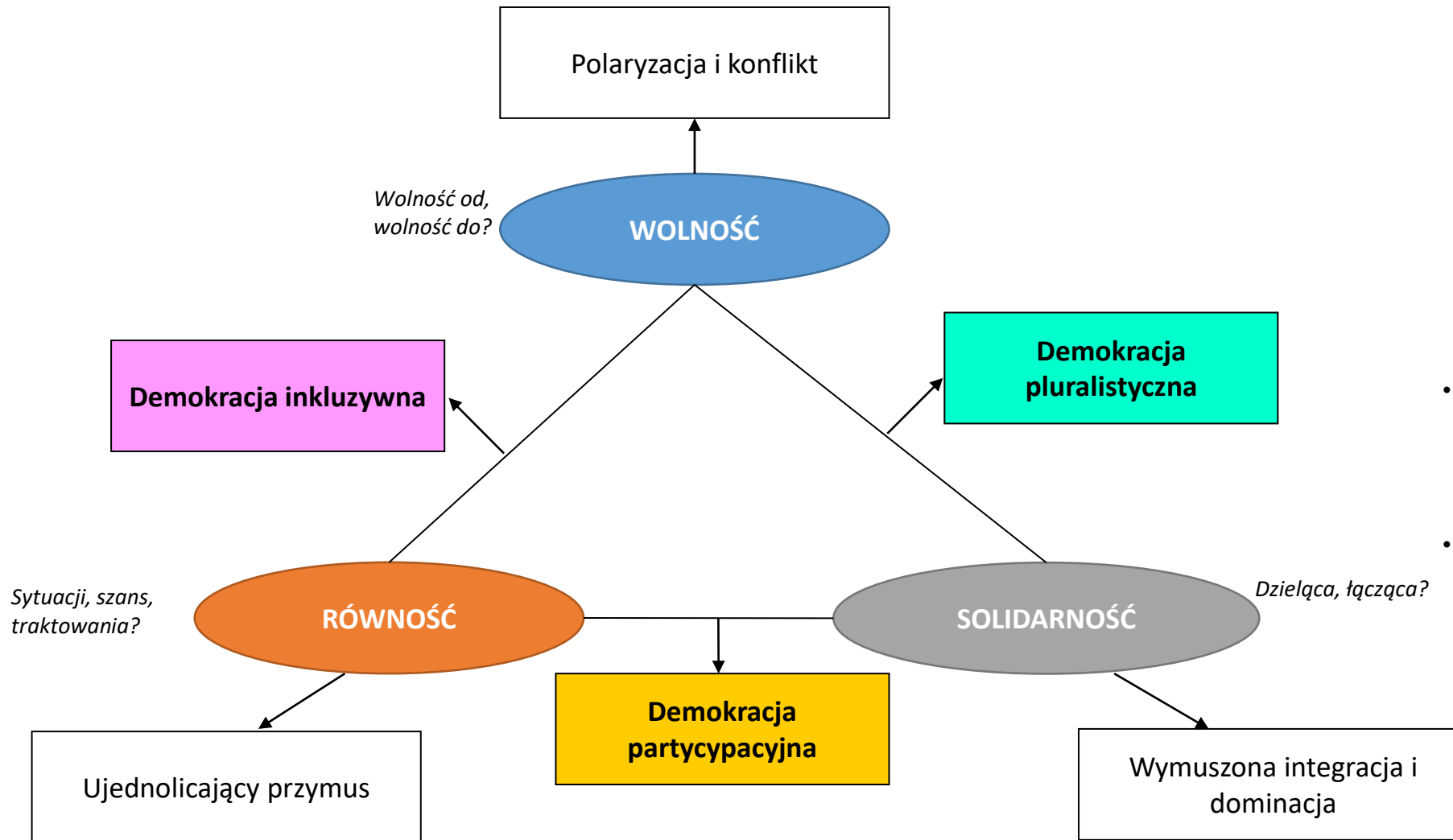

Wykres 4

Duży nacisk na
wolność i równość,
mniej ważna
solidarność: **polityka
społeczna powinna
być bardziej zgodna z
wolnością i
sprawiedliwością,
mniej z solidarnością**

Wolność, równość i solidarność oraz zagrożenia związane z preferowaniem tylko jednej z nich kosztem innych

- Solidarność dzieląca dotyczy **solidarności wewnętrzgrupowej (wewnętrznej)**, np. solidarność robotników przeciw solidarności kapitalistów.
- Solidarność łącząca dotyczy **relacji międzygrupowych (zewnętrzna)**, np. solidarność między robotnikami i właścicielami przedsiębiorstw w obronie ojczyzny

Krytyka polityki społecznej ze względu na jednostronność aksjologiczną i normatywne odpowiedzi na tę krytykę

Priorytet wyłącznie dla jednej wartości i problemy z tym związane

1. DLA WOLNOŚCI – problem polaryzacji i konfliktu: **za mało solidarności, za duże nierówności**
2. DLA SOLIDARNOŚCI – problem wymuszonej integracji i dominacji: **za mało wolności, za duże nierówności**
3. DLA RÓWNOŚCI – problem ujednolicającego przymusu: **za mało wolności, za mało solidarności**

ŁĄCZENIE WARTOŚCI ZE SOBĄ JAKO ODPOWIEDŹ NA PROBLEM JEDNOSTRONNOŚCI AKSJOLOGICZNEJ

1. **SOLIDARNOŚĆ Z WOLNOŚCIĄ** – model, który powinna realizować polityka społeczna to **demokracja pluralistyczna**, np. tolerancyjny **multikulturalizm**
2. **SOLIDARNOŚĆ Z RÓWNOŚCIĄ** – model, który powinna realizować polityka społeczna to: **demokracja partycypacyjna**, np. udział obywateli w instytucjach, upodmiotowienie w różnych obszarach
3. **WOLNOŚĆ Z RÓWNOŚCIĄ** – model, który powinna realizować polityka społeczna to: **demokracja inkluzywna**, np. wolnościowe państwo opiekuńcze
4. **TRZY WARTOŚCI RAZEM**: model, który powinna realizować polityka społeczna to **zintegrowane razem: tolerancyjny multikulturalizm + podejścia upodmiotawiające + wolnościowe państwo opiekuńcze**

Czego się nauczyliśmy? Podsumowanie

1. Teoria normatywna polityki społecznej oparta na solidarności mówi, że polityka ta powinna ją chronić, szanować i realizować
2. Solidarność (więzi społeczne, integracja i stabilność społeczna, kolektywizm) umieszczano w definicjach polityki społecznej (Rymsza, Minkiewicz), koncepcji postępu społecznego (Danecki), wartości zrośniętych z klasycznym pojęciem polityki społecznej (Supińska) oraz w kryteriach jej oceny (Goodin et al.)
3. Solidarność w Polsce ma historyczne znaczenie ze względu na masowy ruch społeczny z przełomu lat 70. i 80. pod taką nazwą, jedną z głównych central związkowych (NSZZ Solidarność) oraz myśl społeczną Jana Pawła II
4. Wskazuje się wiele różnych źródeł solidarności (współzależność, podobieństwo wartości, walka, spotkanie) oraz wiele różnych rodzajów solidarności (dobrowolna i obowiązkowa, zewnętrzna i wewnętrzna, pozioma i pionowa, jednostronna i dwustronna, formalna i nieformalna), w tym część nazywana jest miłosierdziem
5. Więzi wzajemności i troski (odpowiednik solidarności poziomej i pionowej) oraz więzi społeczne i instytucjonalne są podstawą wyróżnienia czterech rodzajów zabezpieczenia społecznego (Rymsza)
6. Teoria normatywna solidarnościowej polityki społecznej uwzględnia jednocześnie solidarność poziomą i pionową, choć jest też kilka innych rodzajów solidarności
7. Część argumentów krytycznych wobec polityki społecznej polega na tym, że obwinia się ją o ujemny wpływ na społeczne więzi wzajemności i troski, poprzez osłabianie ich niewłaściwymi bodźcami i czynienie ich mniej potrebnymi
8. Teoria normatywna oparta na jednej tylko wartości w tylko jednym jej rozumieniu jest jednostronna i pomija całą resztę znaczeń danej wartości i inne wartości. Oparcie tylko na wolności będzie krytykowane ze względu na pomijanie równości i solidarności. Oparcie tylko na równości będzie krytykowane za pomijanie wolności i solidarności. Oparcie tylko na solidarności będzie krytykowane za pomijanie wolności i równości
9. Odpowiedzią na problem jednostronności aksjologicznej teorii normatywnej polityki społecznej jest uwzględnienie wszystkich trzech wartości: wolności, równości/sprawiedliwości oraz solidarności. Prowadzi to do typowych problemów teorii wielowartościowych, np. którym znaczeniom wartości lub którym wartościom dać priorytet, jeżeli wchodzi w konflikt ze sobą. Odpowiedzią są złożone teorie sprawiedliwości jak te Rawlsa czy Wealea

Literatura obowiązkowa

- [Tadeusz Buksiński, Od wolności do solidarności, W: D. Dobrzański, A. Wawrzynowicz \(red.\), *Idea solidarności w kontekstach filozoficzno-historycznych*, 2006](#)
- [R. Szarfenberg, Polityka społeczna a wspólnota, w: *Krytyka i afirmacja polityki społecznej*, 2008](#)

Załącznik: definicje socjologiczne integracji społecznej,
definicje polityczne integracji i spójności społecznej

Definicje socjologiczne integracji społecznej

INTEGRACJA

INTEGRACJA NORMATYWNA

„stan i stopień w jakim systemy wartości wyznawane przez członków grupy i ich zachowania są zgodne z systemami wartości i wzorami zachowań, obowiązującymi w danej grupie” (Jan Turowski)

„Stopień w którym ci, którzy uczestniczą w systemie społecznym utożsamiają się z nim i czują się zobowiązani do wspierania jego norm, wartości, przekonań i struktury” (jedno ze znaczeń *social order*, czyli porządku społecznego)

INTEGRACJA FUNKCJONALNA

„stan i stopień zgodności ról społecznych pełnionych przez członków grupy oraz funkcji i zadań wykonywanych przez instytucje grupowe z rolami i funkcjami im przypisywanymi oraz stan i stopień, w jakim wykonują je w sposób zharmonizowany” (Jan Turowski)

Wyjaśnienie do integracji funkcjonalnej

- Członkowie grupy wykonują różne role społeczne i działają jako przedstawiciele różnych instytucji grupowych zgodnie z regułami, jakie określono dla tych ról i instytucji, np. w prawie
- Członkowie grupy wykonują różne role społeczne i działają jako przedstawiciele różnych instytucji bezkonfliktowo, współpracując ze sobą

Międzynarodowa i europejska definicja integracji i spójności społecznej

„Celem integracji społecznej jest ustanowienie <<**społeczeństwa dla wszystkich**>>, w którym **każda jednostka, ze swoimi prawami i obowiązkami**, ma do odegrania **czynną rolę**. Takie integrujące (*inclusive*) społeczeństwo musi opierać się na poszanowaniu:

- wszystkich praw i fundamentalnych **wolności** człowieka
- różnorodności kulturowej i religijnej
- **sprawiedliwości** społecznej
- uznaniu szczególnych potrzeb grup zagrożonych i pokrzywdzonych
- na demokratycznym współuczestnictwie i rządach prawa”

„**Spójność** społeczna... to **zdolność społeczeństwa do**

1. **zapewnienia dobrobytu wszystkim swym członkom,**
2. **minimalizowania nierówności (*disparities*) między nimi i unikania polaryzacji.**

Spółeczeństwo spójne to **wspólnota wolnych, wspierających się nawzajem ludzi**, którzy dążą do tych wspólnych celów **metodami demokratycznym”**

Zrewidowana Strategia Spójności Społecznej Rady Europy, 2004